

> Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*) is in de zeventiende eeuw geïntroduceerd in Europa. Vanaf het begin van de twintigste eeuw is deze soort grootschalig aangeplant als begeleidende boomsoort bij onder meer de bebossing van de woeste gronden. Dit moest de houtproductie, maar vooral de bodemvruchtbaarheid ten goede komen. Vanaf de jaren vijftig veranderde het beeld over de soort en rees in bosbouwkringen de opvatting dat deze 'bospest' bestreden diende te worden. De soort werd als hinderlijk gezien bij de bosverjonging. Bovendien waren steeds meer beheerders van mening dat deze exoot een negatieve impact had op de biodiversiteit. Bestrijding bleek in de praktijk echter niet eenvoudig en vergde doorgaans een lange adem. Zo kennen de zaden van Amerikaanse vogelkers een hoog kiemingspercentage en kunnen ze drie tot zelfs vijf jaar na de zaadval hun kiemkracht behouden, waardoor een zaadbank zich over meerdere jaren kan opbouwen. Grootschalige bestrijding en miljoenen uitgaven hebben verdere verspreiding van Amerikaanse vogelkers dan ook niet kunnen voorkomen.

Alternatieve beheerstrategieën

Sinds enkele jaren wordt er nagedacht over alternatieve beheerstrategieën van Amerikaanse vogelkers, waarbij de ontwikkeling van het bosesysteem als geheel moet leiden tot beheerbare situaties. De publicatie van het boek "Amerikaanse vogelkers, van bospest tot bosboom" (Nysse et al., 2013) was hiervoor een belangrijke impuls. Pro Silva beheer is een natuurvolgend beheer gericht op de teelt van kwaliteitshout binnen een gemengd, kleinschalig en ongelijkjarig bosesysteem. Pro Silva streeft naar goed functionerende, flexibele, weerbare bosesystemen met continue houtoogst-mogelijkheden, aandacht voor de bodem als basis van de ecosysteemproductiviteit en respect voor natuurwaarde. In dat licht is tijdens de Pro Silva voorjaarsexcursie op 23, 24 en 25 mei naar de Amerikaanse vogelkers gekeken op Landgoed de Johannahoeve (Arnhem). Door de wat geïsoleerde ligging van dit bosgebied en wisselingen van eigenaren in het verleden, is de Amerikaanse vogelkers hier al enkele decennia niet meer bestreden. Op het landgoed zijn daarom uiteenlopende voorbeelden van Amerikaanse vogelkers in bosverband te vinden.

Spelen met licht

Een van de centrale thema's van de excursie was dat je Amerikaanse vogelkers alleen goed kunt beheersen als je de ecologie van de soort kent. In de jeugdfase is deze soort tamelijk schaduwtolerant, maar op latere leeftijd is de lichtbehoefte groter. In de Verenigde Staten wordt de boom geclassificeerd als een 'gap-species', een soort die voor zijn verjonging gebruik maakt van kleine gaten. Vooral in veel grove dennenbossen profiteert de vogel-

Omgaan met Amerikaanse vogelkers binnen natuurvolgend bosbeheer

foto Pro Silva

kers van de relatief lichte en open omstandigheden om zich te vestigen. Amerikaanse vogelkers verdraagt meer schaduw dan de echte pioniers als den en berk en kan zich daardoor onder open bos snel verspreiden. Dit pleit ervoor om in bossen die worden gedomineerd door pioniersoorten als berk en grove den meer zogenaamde opvolgersoorten in te brengen, zoals (haag)beuk, esdoorn en linde. Ook kan er worden gekozen voor interessante productiesoorten als douglas of thuja. Deze soorten zorgen voor een grotere schaduwdruk waarbij de vogelkers minder dominant wordt. Uiteindelijk kan er worden toegewerkt naar een gevarieerd bos met meer schaduw en een kleinschalig kapsysteem, waarbij de Amerikaanse vogelkers niet de kans krijgt om zich op grote schaal te verspreiden en te domineren. De vogelkers krijgt zo zijn eigen niche in het bos, waarbij er geen grootschalige investering in bestrijding meer nodig is. Een eventuele bestrijding kan zich dan concentreren op specifieke plekken waar de aanwezigheid van vogelkers bijvoorbeeld bijzondere natuurwaarden bedreigt.

Bijdrage aan de biodiversiteit

Veel beheerders zijn bekend met de gunstige strooiseleigenschappen van de vogelkers. Het blad wordt goed afgebroken en heeft een positief effect op de humusontwikkeling van de bodem. Dit heeft onder meer een positief effect op het voorkomen van diverse (oud)bosplanten. De kersen worden gegeten door insecten, vogels en zoogdieren. Minder bekend is dat de vogelkers ook een belangrijke waardplant is voor zweefvlie-

gen en bijen. Recent onderzoek laat bovendien zien dat Amerikaanse vogelkers in toenemende mate integreert in het voedselweb. In vergelijking met gewone vogelkers (*Prunus padus*) kent Amerikaanse vogelkers in Nederland zelfs een hogere diversiteit aan herbivore insecten.

Kwaliteitshout

Doorgaans treffen we de Amerikaanse vogelkers aan als een struik met grillige stammen. Dit is veelal het gevolg van het (herhaaldelijk) afzetten van stobben. Tot verrassing van veel excursiedeelnemers, zijn op de Johannahoeve diverse bosvakken te vinden met vogelkersen als opgaande boom met rechte stammen. De Amerikaanse vogelkers leent zich dan ook goed voor houtproductie. Het hout wordt verhandeld als kersenhout, waarbij het net als hout van zoetkers wordt toegepast in meubels, fineer, parket, muziekinstrumenten en speelgoed. Hiervoor moeten er wel dikke, rechte en (bij voorkeur) noestvrije stamstukken van minimaal 2 meter lang worden geproduceerd. Hierbij is een doeldiameter van minimaal 45 centimeter vereist. Voor topkwaliteit meubel- en fineerhout is zelfs een diameter van minimaal 60 centimeter nodig. Het is bekend dat Amerikaanse vogelkers op zandgronden in Nederland een dbh van 50 tot 60 centimeter kan halen op vijftig tot tachtigjarige leeftijd. Hiervoor is het wel nodig om vroegtijdig toekomstbomen te selecteren en vrij te zetten. Bij vogelkersen die eerder bestreden zijn, moeten de uitgelopen stobben tijdig op enen worden gezet, waarbij de uitloper met de beste stamvorm wordt

gespaard. De eerste dunning vindt bij voorkeur op 12 tot 15-jarige leeftijd plaats. Om het risico op waterlot te beperken wordt er aanbevolen om bij de eerste dunning voorzichtig in te grijpen, waarbij de kroon licht wordt vrijgesteld door een of twee van de concurrenten te verwijderen. Daarna is het zaak om de kroon elke drie jaar volledig vrij te stellen om de groei te bevorderen en een regelmatige jaarringopbouw te krijgen met het oog op de productie van kwaliteitshout. Voor kwaliteitshout is ook snoei noodzakelijk, omdat dode takken bij Amerikaanse vogelkers lang aan de stam blijven zitten.

Conclusie

De conclusie van de excursie was dat grootschalige bestrijding Amerikaanse vogelkers met de bijbehorende investeringen niet past binnen natuurvolgend bosbeheer zoals wordt nagestreefd bij Pro Silva. Met bestrijding roei je als beheerder tegen de stroom in. Het is beter om te werken aan weerbare boscystemen waar Amerikaanse vogelkers niet meer kan domineren en er zelfs gebruik kan worden gemaakt van de potentiële houtproductie-eigenschappen van deze soort. De voorbeelden op de Johannahoeve tonen aan dat hier in Nederland zeker mogelijkheden voor zijn. Een eye-opener was dat vogelkers meer bijdraagt aan de biodiversiteit dan altijd wordt gedacht. Uiteraard zal het op plekken nodig blijven om de soort (tijdelijk) wel te bestrijden. De organisatoren hopen dat de deelnemers aan de excursie nu echter een breder palet aan mogelijkheden hebben leren kennen om om te gaan met Amerikaanse vogelkers in het bosbeheer. <

Martijn Boosten & Etiënne Thomassen
Namens Pro Silva Nederland, een commissie van de KNBV die er naar streeft kennis over natuurvolgend bosbeheer te vergaren en ervaringen daarover uit te wisselen. www.knbv.nl

Vacatures KNBV

Alle activiteiten van de KNBV worden op vrijwillige basis door en voor de leden van de vereniging georganiseerd. Op dit moment zijn er drie vrijwilligersfuncties waarvoor invulling wordt gezocht. Twijfel niet langer en word ook actief binnen de grootste vakvereniging van de bos- en natuurbeheer sector. Voor interesse in één van de functies of meer informatie neem contact op met de secretaris, Annemieke Visser, via: secretaris@KNBV.nl of 06-47598057.

Bestuurslid en toekomstige secretaris

Door het terugtreden van één van de bestuursleden is het bestuur opzoek naar een nieuw bestuurslid. Hierbij wordt gezocht naar iemand die op korte termijn de functie van secretaris op zich wil gaan nemen. Voor meer informatie en een taakomschrijving zie ook; www.knbv.nl

Website beheerder

De KNBV heeft sinds dit voorjaar een geheel

vernieuwde website. Zie www.knbv.nl. Het bestuur is opzoek naar een website beheerder om te zorgen dat de website een weerspiegeling gaat vormen van de vele activiteiten die de vereniging organiseert. Het gaat vooral om het plaatsen van content. Technische kennis of ervaring is geen vereiste. Deze functie kan ook ingevuld worden als duo.

Organisatie talent | Commissie buitenland

De commissie Buitenland organiseert jaarlijks een meerdaagse reis naar een Europees land. De excursies zijn gericht op het vergaren en uitwisselen van kennis over een actueel thema. Om deze zeer succesvolle excursies te kunnen blijven organiseren zoekt de commissie extra ondersteuning. Het werk bestaat uit het regelen en afstemmen van inhoudelijke excursies en daarnaast logistiek en verblijf. Zie www.knbv.nl of mail; casperdegroot@gmail.com.

Najaars ALV met middagprogramma

2 november 2018

Bos in het hart van de samenleving

Aansluitend aan de ALV op vrijdag 2 november 2018 organiseert de activiteitencommissie een bijeenkomst voor leden en niet-leden van de KNBV waarin het Amsterdamse bos centraal staat. *Locatie:* Studio van Het Amsterdamse Bostheater De Duizendmeterweg 7, 1182 DC Amstelveen *Programma:* 12.00 uur lunch, 13 uur start middagprogramma, 14.20 uur rondgang en 16.30 uur borrel.

Het Amsterdamse bos vervult vele functies voor onze hoofdstad. In deze tijd waarin klimaat, hitte stres, duurzame bouwmaterialen en kritische vragen over het beheer van de buitenruimte de dagelijkse realiteit zijn is een verdiepend middagprogramma samengesteld waarin we kijken hoe de diverse functies ingevuld worden; hoe het publiek betrokken wordt en hoe de gemeente alle belangen meeneemt in het dagelijkse bosbeheer. Zowel de praktische beheeraspecten van een druk stadsbos als de natuur technische ingrepen (mozaïekbeheer) komen aan de orde tijdens deze middag. Heeft u vragen over het middagprogramma neem dan contact op met Gerard van Looijengoed, activiteitencommissie@knbv.nl of 06-10758545.

Leden van de KNBV kunnen zich opgeven middels de uitnodiging die men ontvangt. Niet-KNBV leden kunnen zich opgeven via het KNBV administratiekantoor: administratie@knbv.nl Geef hierbij aan dat u geen lid bent van de KNBV en of u gebruik wilt maken van de lunch. De kosten van deelname inclusief lunch bedragen €30,-. Wilt u geen gebruik maken van de lunch dan zijn de kosten €15,-. Betaling geschiedt via een eenmalig machtigingsformulier dat u zal ontvangen.

300 jaar boservaring

Bosbeheer in Nederland krijgt steeds meer een plek binnen het nationale klimaatbeleid. Het bos moet CO₂ vastleggen en de sector moet een bijdrage leveren aan de 'bio-based economy'. CO₂ vastleggen in bos is niet ingewikkeld. CO₂ vastlegging is immers gewoon 'groei'. Bosbeheer, en met name houtteelt, is het manipuleren van deze groei om op volhoudbare wijze nuttige houtproducten te leveren; oftewel een bijdrage te leveren aan de bio-based economy. Dat heb ik niet zelf verzonnen, dat heeft Hans Carl von Carlowitz reeds in 1713 ongeveer zo opgeschreven in zijn 'Sylvicultura oeconomica'. Klimaatverandering is een relatief jong probleem is, maar de bosbeheerder is al ruim 300 jaar bezig met klimaatbeleid avant la lettre.

Als vakmensen hebben we nog altijd de morele plicht om vanuit onze boskennis na te denken over duurzaam bosbeheer. Het oogsten van hout en top- en takhout ten behoeve van 'duurzame energie' lijkt mij bijvoorbeeld een onzinnige bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Je haalt op korte termijn de CO₂ uit het bos en blaast deze via de oven gelijk weer de atmosfeer in. Daar kan geen bos tegenaan groeien. Op termijn tast deze praktijk mogelijk zelfs de productiviteit en daarmee het CO₂ vastlegend vermogen van bos aan.

Meer dan honderd jaar geleden heeft Alfred Möller het concept van 'Dauerwald' geïntroduceerd: gemengde uitkapbossen met een hoge houtvoorraad waarin hoogwaardige houtproducten worden geteeld. Dit is het ultieme klimaatbestendige bos waarin veel CO₂ wordt vastgelegd in de hoge houtvoorraad en dat houtproducten levert waarin ook na de oogst nog lang CO₂ vastgelegd is. Dit levert daarnaast tevens fraaie, biodiverse en weerbare boscystemen op. De antwoorden op de klimaatdoelstellingen die door onze maatschappij op het bos worden gelegd zijn dus al lang bekend. Het is echter aan ons bosmensen om deze uit te dragen en in de praktijk te brengen. Met een voorbereiding van 300 jaar moet dat hopelijk geen probleem vormen.

Wouter Delforterie